Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

27. mai 2014*

Eelotsusetaotlus — Eelotsuse kiirmenetlus — Politseikoostöö ja õigusalane koostöö kriminaalasjades — Euroopa Liidu põhiõiguste harta — Artiklid 50 ja 52 — Ne bis in idem põhimõte — Schengeni lepingu rakendamise konventsioon — Artikkel 54 — Mõisted karistuse „ära kandnud" ja „kannab seda"

Kohtuasjas C-129/14 PPU,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberlandesgericht Nürnberg'i (Saksamaa) 19. märtsi 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 20. märtsil 2014, kriminaalmenetluses, milles süüdistatav on

Zoran Spasic,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, asepresident K. Lenaerts, kodade presidendid R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, M. Safjan, C. G. Fernlund, kohtunikud A. Ó Caoimh, C. Toader (ettekandja), D. Šváby, E. Jarašiūnas, S. Rodin ja F. Biltgen,

kohtujurist: N. Jääskinen,

kohtusekretär: ametnik I. Illéssy,

arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtu 19. märtsi 2014. aasta taotlust, mis saabus Euroopa Kohtusse 20. märtsil 2014, lahendada eelotsusetaotlus vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 107 kiirmenetluses,

arvestades Euroopa Kohtu kolmanda koja 31. märtsi 2014. aasta otsust see taotlus rahuldada,

arvestades kirjalikus menetluses ja 28. aprillil 2014 toimunud kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Z. Spasic, esindaja: *Rechtsanwalt* A. Schwarzer,

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Kemper,

— Prantsusmaa valitsus, esindajad: D. Colas ja F.-X. Bréchot,

— Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* L. Ventrella,

— Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: P. Plaza ja Z. Kupčová,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

— Euroopa Komisjon, esindajad: W. Bogensberger ja R. Troosters,

olles kohtujuristi ära kuulanud,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Schengenis 19. juunil 1990 alla kirjutatud ja 26. märtsil 1995 jõustunud konventsiooni, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuste vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta (EÜT 2000, L 239, lk 19; ELT eriväljaanne 19/02, lk 9; edaspidi „Schengeni lepingu rakendamise konventsioon”), artiklit 54, mis käsitleb *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamist, ning küsimust, kas see säte on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta”) artikliga 50.

2 Taotlus on esitatud seoses Saksamaal Z. Spasici suhtes alustatud kriminaalmenetlusega, milles teda süüdistatakse Itaalias toime pandud kelmuses.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Harta

3 Harta artikkel 50 „Mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld” asub harta VI jaotises „Õigusemõistmine”. Artikkel on sõnastatud järgmiselt:

„Kedagi ei tohi uuesti kohtu alla anda ega karistada kuriteo eest, milles ta on liidu territooriumil seaduse järgi juba lõplikult õigeks või süüdi mõistetud.”

4 ELL artikli 6 lõike 1 kolmanda lõigu kohaselt tõlgendatakse hartas esitatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid vastavalt harta VII jaotise üldsätetele, mis reguleerivad selle tõlgendamist ja kohaldamist, võttes nõuetekohaselt arvesse hartas osutatud selgitusi, milles on esitatud asjaomaste sätete allikad.

5 Harta artiklis 52 „Õiguste [...] ulatus [...]”, mis asub VII jaotises „Üldsätted”, on sätestatud:

„1. Hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib piiranguid seada üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

[...]

3. Hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud. See säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.

[...]

7. Harta tõlgendamise juhendina koostatud selgitusi võetakse asjakohaselt arvesse liidu ja liikmesriikide kohtutes.”

6 Selgitused põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17, edaspidi „harta selgitused”) sisaldavad harta artikli 50 kohta täpsustust, et *ne bis in idem* põhimõtet ei kohaldata mitte ainult ühe liikmesriigi jurisdiktsioonis, vaid ka mitme liikmesriigi jurisdiktsioonide vahel, mis on vastavuses liidu õiguse *acquis*'ga. Harta sama artikli selgitustes on ka sõnaselgelt viidatud Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklitele 54–58, täpsustades et nimetatud artiklitega lubatud väga piiratud erandid, mis võimaldavad liikmesriikidel *ne bis in idem* põhimõttest kõrvale kalduda, on hõlmatud harta artikli 52 lõikes 1 toodud piiranguid käsitleva horisontaalsättega.

Schengeni lepingu rakendamise konventsioon

7 Schengeni lepingu rakendamise konventsioon sõlmiti eesmärgiga tagada 14. juunil 1985 Schengenis alla kirjutatud lepingu, mis on sõlmitud Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuste vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta (EÜT 2000, L 239, lk 13; ELT eriväljaanne 19/02, lk 3), kohaldamine.

8 Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikkel 54 asub konventsiooni 3. peatükis „*Ne bis in idem* põhimõtte rakendamine”. Selles artiklis on sätestatud:

„Isikut, kelle suhtes üks konventsiooniosaline on langetanud lõpliku kohtuotsuse, ei või teine konventsiooniosaline sama teo eest vastutusele võtta, tingimusel et kui isikule on karistus määratud, on ta selle ära kandnud või kannab seda või seda ei saa otsuse langetanud konventsiooniosalise õiguse alusel enam täitmisele pöörata”.

Protokoll Schengeni *acquis*' Euroopa Liitu integreerimise kohta

9 Schengeni lepingu rakendamise konventsioon inkorporeeriti liidu õigusesse protokolliga Schengeni *acquis*' Euroopa Liitu integreerimise kohta, mis lisati Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule Amsterdami lepinguga (EÜT 1997, C 340, lk 93, edaspidi „Schengeni protokoll”) kui „Schengeni *acquis*” selle protokolli lisa tähenduses. Protokoll nägi kolmeteistkümnele liikmesriigile ette võimaluse seada omavahel sisse tihedam koostöö Schengeni *acquis*' kehtivusalas.

10 Schengeni protokolli artikli 1 kohaselt kuulub nüüd Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni osalisriikide hulka ka Itaalia Vabariik.

11 Schengeni protokolli artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:

„[...]

[Euroopa Liidu] Nõukogu määrab [...] vastavalt asutamislepingute asjakohastele sätetele iga Schengeni *acquis*'d moodustava sätte või otsuse õigusliku aluse.

Euroopa [Liidu] Kohus kasutab selliste sätete ja otsuste suhtes ja kooskõlas sellise määramisega volitusi, mida annavad talle [alus]lepingute asjakohased kohaldatavad sätted. [...]

Niikaua kui eespool osutatud meetmeid ei ole võetud ning ilma et see piiraks artikli 5 lõike 2 kohaldamist, käsitatakse Schengeni *acquis*' moodustavaid sätteid ja otsuseid Euroopa Liidu lepingu VI jaotisel põhinevate aktidena.”

12 Nõukogu 20. mai 1999. aasta otsus 1999/436/EÜ, millega määratakse kooskõlas Euroopa Ühenduse asutamislepingu ja Euroopa Liidu lepingu asjakohaste sätetega kindlaks iga Schengeni *acquis'*d moodustava sätte või otsuse õiguslik alus (EÜT L 176, lk 17; ELT eriväljaanne 19/01, lk 152), võeti vastu Schengeni protokolli artikli 2 lõike 1 alusel. Otsuse 1999/436 artiklist 2 ja selle A lisast tuleneb, et nõukogu määras Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklite 54–58 õiguslikuks aluseks EL artiklid 34 ja 31.

Protokoll (nr 19) Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*' kohta

13 EL toimimise lepingule lisatud protokoll (nr 19) Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*' kohta (ELT 2008, C 115, lk 290) lubas 25 liikmesriigil seada liidu institutsioonilises ja õiguslikus raamistikus omavahel sisse tihedama koostöö Schengeni *acquis*'sse kuuluvates valdkondades. Protokolli artikkel 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Schengeni *acquis*'d kohaldatakse artiklis 1 osutatud liikmesriikide suhtes, ilma et see piiraks 16. aprilli 2003. aasta ühinemisakti artikli 3 ja 25. aprilli 2005. aasta ühinemisakti artikli 4 kohaldamist. Nõukogu asendab Schengeni lepingutega loodud täidesaatvat komiteed."

Protokoll (nr 36) üleminekusätete kohta

14 EL toimimise lepingule lisatud protokolli (nr 36) üleminekusätete kohta (ELT 2008, C 115, lk 322) artikkel 9 on sõnastatud järgmiselt:

„Liidu institutsioonide, organite ja asutuste poolt [EL] lepingu alusel enne Lissaboni lepingu jõustumist vastuvõetud õigusaktide õiguslik toime säilib kuni asjaomaste õigusaktide kehtetuks tunnistamise, tühiseks tunnistamise või muutmiseni aluslepingute kohaldamisel. Sama kehtib [EL] lepingu alusel liikmesriikide vahel sõlmitud konventsioonide suhtes."

15 Protokolli artikli 10 lõigetes 1 ja 3 on ette nähtud:

„1. Enne Lissaboni lepingu jõustumist politseikoostöö ja kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö valdkonnas vastuvõetud liidu õigusaktide puhul on üleminekumeetmena institutsioonide volitused asjaomase lepingu jõustumise kuupäeval järgmised: [ELTL] artiklil 258 põhinevaid komisjoni volitusi ei kohaldata ning [EL] lepingu enne Lissaboni lepingu jõustumist kehtinud versiooni VI jaotisel põhinevad Euroopa Liidu Kohtu volitused jäävad samaks, isegi kui neid on aktsepteeritud asjaomase [EL] lepingu artikli 35 lõike 2 alusel.

[...]

3. Igal juhul kaotab lõikes 1 osutatud üleminekumeede kehtivuse viie aasta pärast alates Lissaboni lepingu jõustumisest.

[...]"

Raamotsus 2002/584/JSK

16 Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (EÜT L 81, lk 24) (edaspidi „raamotsus 2002/584"), artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks."

17 Raamotsuse 2002/584 artikli 2 lõikes 1 on sätestatud, et Euroopa vahistamismääruse võib teha, kui karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme kohta on otsus tehtud ning karistus või vabadust piirav julgeolekumeede on vähemalt nelja kuu pikkused.

18 Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise alused on sätestatud raamotsuse artiklites 3 ja 4.

Raamotsus 2005/214/JSK

19 Nõukogu 24. veebruari 2005. aasta raamotsuse 2005/214/JSK rahaliste karistuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta (ELT L 76, lk 16), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT L 81, lk 24) (edaspidi „raamotsus 2005/214"), põhjenduses 2 on sätestatud, et „[v]astastikuse tunnustamise põhimõtet peaks kohaldama liikmesriigi kohtu- või haldusasutuse määratud rahaliste karistuste teises liikmesriigis sundtäitmise hõlbustamise eesmärgil".

Raamotsus 2008/909/JSK

20 Nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsuse 2008/909/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil (ELT L 327, lk 27) artiklis 3 „Eesmärk ja reguleerimisala" on sätestatud:

„1. Käesoleva raamotsuse eesmärgiks on kehtestada eeskirjad, mille kohaselt liikmesriigil, selleks et hõlbustada süüdimõistetud isiku sotsiaalset rehabilitatsiooni, tuleb tunnustada kohtuotsust ja viia mõistetud karistus täide.

2. Käesolevat raamotsust kohaldatakse juhul, kui süüdimõistetud isik on väljaandjariigis või täidesaatvas riigis.

[...]"

Raamotsus 2009/948/JSK

21 Nõukogu 30. novembri 2009. aasta raamotsuse 2009/948/JSK kohtualluvuskonfliktide vältimise ja lahendamise kohta kriminaalmenetluses (ELT L 328, lk 42) põhjenduses 3 on sätestatud:

„Käesolevas raamotsuses sätestatud meetmete eesmärk peaks olema vältida olukordi, mille puhul erinevates liikmesriikides toimetatakse samu tegusid käsitlevat paralleelset kriminaalmenetlust sama isiku suhtes, mis võib kaasa tuua kohtuotsuse langetamise samade tegude suhtes kahes või enamas liikmesriigis. Raamotsusega püütakse seetõttu ära hoida põhimõtte *ne bis in idem* rikkumine, nagu on sätestatud Schengeni [lepingu rakendamise konventsiooni] artiklis 54 [...]"

22 Raamotsuse artikli 5 lõige 1 näeb ette, et kui liikmesriigi pädeval asutusel on põhjendatult alust arvata, et teises liikmesriigis toimetatakse paralleelset kriminaalmenetlust, võtab ta ühendust kõnealuse teise liikmesriigi pädeva asutusega, et kinnitada kõnealuste paralleelsete menetluste toimetamist, eesmärgiga alustada otseseid konsultatsioone.

Riigisisene õigus

Saksa õigus

23 Strafgesetzbuch'i (karistusseadustik) § 7 „Kohaldatavus välismaal toime pandud süütegudele muudel juhtudel" lõikes 1 on sätestatud:

„Saksa karistusõigus on kohaldatav Saksa kodanike vastu välismaal toime pandud süütegude suhtes, kui tegu on karistatav teo toimepanemise kohas või kui teo toimepanemise koht ei allu ühegi riigi karistusõiguslikule jurisdiktsioonile."

24 Strafgesetzbuch'i § 263 „Kelmus" on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Endale või kolmandale isikule õigusvastase varalise kasu saamise eesmärgil teise isiku vara kahjustamise eest nii, et valede asjaolude esitamise või tegelike asjaolude moonutamise või varjamisega viiakse isik eksimusse või hoitakse eksimuses – karistatakse kuni viieaastase vangistuse või rahalise karistusega.

[...]

(3) Eriti rasketel juhtudel karistatakse kolmest kuust kuni kümneaastase vangistusega.

1. Eriti raske juhtumiga on üldjuhul tegemist siis, kui teo toimepanija tegutseb kutsetegevuse raames või kuritegeliku ühenduse liikmena [...]"

25 Saksa 6. augusti 1998. aasta seaduse Gesetz betreffend die Anrufung des Gerichtshofs der Europäischen Gemeinschaften im Wege des Vorabentscheidungsverfahrens auf dem Gebiet der polizeilichen Zusammenarbeit und der justitiellen Zusammenarbeit in Strafsachen nach Art. 35 des EU-Vertrages'i (seadus Euroopa Ühenduste Kohtule EL lepingu artikli 35 kohaselt eelotsusetaotluse esitamise kohta kriminaalasjades tehtava politsei- ja õigusalase koostöö valdkonnas; *Bundesgesetzblatt* 1998 I, lk 2035) § 1 kohaselt võivad kõik Saksa kohtud esitada Euroopa Kohtule EL artikliga 35 hõlmatud valdkonnas eelotsusetaotluse, mis käsitleb raamotsuste kehtivust ja tõlgendamist, konventsioonide tõlgendamist või sellesse valdkonda kuuluvate konventsioonide rakendusmeetmete kehtivust ja tõlgendamist.

Itaalia õigus

26 Karistusseadustiku artikli 640 „Kelmus" lõikes 1 on sätestatud:

„Eksitamise või petmisega eksimusse viimisega endale või teisele isikule õigusvastase varalise kasu saamise eesmärgil kolmanda isiku vara kahjustamise eest – karistatakse kuuest kuust kuni kolmeaastase vangistusega ja rahalise karistusega 51–1032 eurot.

[...]"

27 Kriminaalmenetluse seadustiku artikli 444 lõige 1 näeb ette:

„Süüdistatav ja prokuratuur võivad taotleda kohtult, et kohus kohaldaks konkreetsel juhul ja nõutavas ulatuses asenduskaristust või kuni kolmandiku võrra vähendatud rahalist karistust või vangistust, mis ei ületa asjaolusid arvestades ja kuni kolmandiku võrra vähendades viit aastat, üksi või koos rahalise karistusega."

28 Kriminaalmenetluse seadustiku artikli 656 lõike 5 kohaselt ei pööra prokuratuur vangistust täitmisele, kui selle pikkus on alla kolme aasta. Kui süüdimõistetu ei taotle vangistuse asemel muu meetme kohaldamist, tühistab prokuratuur täitmisele pööramise peatamise vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku artikli 656 lõikele 8.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

29 Eelotsusetaotlusest ja Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et Staatsanwaltschaft Regensburg (Regensburgi prokuratuur, Saksamaa) süüdistab Serbia kodanikku Z. Spasicit 20. märtsil 2009 Milanos (Itaalia) kuritegeliku ühenduse poolt toime pandud kelmuses. Saksa kodanikust kannatanu Wolfgang Soller andis pärast seda, kui temaga kontakteerus Z. Spasici abiline, Z. Spasicile väikestes rahatähtedes 40 000 eurot viiesajaeuroliste rahatähtede vastu, mis hiljem osutusid valerahaks.

30 Z. Spasic vahistati 8. oktoobril 2009 Ungaris Staatsanwaltschaft Innsbruck'i (Innsbrucki prokuratuur, Austria) poolt 27. augustil 2009 samal viisil toime pandud teiste süütegude eest tehtud Euroopa vahistamismääruse alusel ja anti seejärel üle Austria ametivõimudele. Talle mõisteti 26. augustil 2010 selles liikmesriigis seitsme aasta ja kuue kuu pikkune vangistus, kusjuures nimetatud kohtuotsus on jõustunud.

31 Amtsgericht Regensburg (Regensburgi esimese astme kohus) tegi 25. veebruaril 2010 riigisisese vahistamismääruse Milanos toime pandud kelmuse eest, mis oli aluseks Staatsanwaltschaft Regensburg'i 5. märtsi 2010. aasta Euroopa vahistamismäärusele.

32 Tribunale ordinario di Milano (Milano esimese astme kohus, Itaalia) mõistis Z. Spasicile tagaselja 18. juuni 2012. aasta kohtuotsusega Milanos 20. märtsil 2009 toime pandud kelmuse eest üheaastase vangistuse ja rahalise karistuse 800 eurot; nimetatud kohtuotsus jõustus 7. juulil 2012. Tribunale ordinario di Milano sellest otsusest nähtub, et Austrias kinni peetav Z. Spasic andis oma ütlused kirjalikult, mida arvestades kohaldas Itaalia kohus karistusseadustiku artiklit 640 ning kriminaalmenetluse seadustiku artiklit 444. Tribunale ordinario di Milano juures asuv prokuratuur ei pööranud karistust kriminaalmenetluse seadustiku artikli 656 lõike 5 alusel täitmisele.

33 Tribunale ordinario di Milano juures asuv prokuratuur tühistas 5. jaanuari 2013. aasta otsusega karistuse täitmise peatamise ja andis korralduse süüdimõistetu vahistamiseks, et viimane asuks kandma eespool nimetatud üheaastast vangistust ja tasuks rahalise karistuse 800 eurot.

34 Amtsgericht Regensburg tegi 20. novembril 2013 Z. Spasici suhtes uue laiendatud riigisisese vahistamismääruse, mille punktis I nimetatakse kuritegeliku ühenduse poolt 20. märtsil 2009 Milanos W. Solleri suhtes toime pandud kelmust, mis oli olnud juba 25. veebruari 2010. aasta riigisisese vahistamismääruse ese, ja punktis II nimetatakse teisi tegusid.

35 Z. Spasic anti 6. detsembril 2013 Austria ametivõimude poolt Saksa ametivõimudele 5. märtsi 2010. aasta Euroopa vahistamismääruse alusel üle ja sellest ajast viibib ta Saksamaal eelvangistuses.

36 Z. Spasic esitas Amtsgericht Regensburg'ile kaebuse tema vahistamise peale, põhjendades kaebust peamiselt sellega, et *ne bis in idem* põhimõtte kohaselt ei saa tema üle 20. märtsil 2009 Milanos toime pandud teo tõttu Saksamaal enam kohut mõista, kuna teda on sama teo eest Tribunale ordinario di Milano jõustunud ja täitmisele pööratava kohtuotsusega juba süüdi mõistetud.

37 Amtsgericht Regensburg jättis tema kaebuse 13. jaanuari 2014. aasta määrusega rahuldamata ja saatis asja Landgericht Regensburg'ile (Regensburgi piirkondlik kohus). Z. Spasic tasus 23. jaanuaril 2014 pangaülekandega Tribunale ordinario di Milano mõistetud rahalise karistuse 800 eurot ja esitas Landgericht Regensburg'ile maksetõendi.

38 Landgericht Regensburg kinnitas 28. jaanuari 2014. aasta otsusega Amtsgericht Regensburg'i määruse, täpsustades et eelvangistuses hoidmist saab õiguspäraselt jätkata 20. novembri 2013. aasta vahistamismääruse punktis I kirjeldatud asjaolude, seega 20. märtsil 2009 Milanos toime pandud ja Tribunale ordinario di Milano otsuses käsitletud teo alusel.

39 Landgericht Regensburg'i selle otsuse peale kaebas Z. Spasic edasi Oberlandesgericht Nürnberg'ile (Nürnbergi kõrgeim piirkondlik kohus). Z. Spasic väidab peamiselt seda, et harta artikli 50 ulatust ei saa õiguspäraselt piirata Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 54 piirava eeskirjaga ning et ta tuleb vabastada, sest ta tasus rahalise karistuse 800 eurot.

40 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib Bundesgerichtshof'i (Saksamaa kõrgeim üldkohus) väljakujunenud kohtupraktikale viidates, et Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikkel 54 on piirav säte harta artikli 52 lõike 1 tähenduses. Sellest tulenevalt kohaldatakse harta artiklis 50 sätestatud *ne bis in idem* põhimõtet Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 ette nähtud tingimustel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab siiski, et Euroopa Kohus ei ole võtnud seisukohta Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 54 kooskõla suhtes harta artikliga 50 ega küsimuse suhtes, missugune mõju on sellel, kui isik, kellele on ühe otsusega mõistetud vangistus ja rahaline karistus, on täitnud ainult teise karistuse.

41 Neil asjaoludel otsustas Oberlandesgericht Nürnberg menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [harta] artikliga 50 on kooskõlas Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikkel 54 niivõrd, kui see seab teistkordse kohtumõistmise keelu kohaldamise tingimuseks, et isik on pärast süüdimõistvat kohtuotsust karistuse ära kandnud või kannab seda või ei saa karistust otsuse langetanud konventsiooniosalise õiguse alusel enam täitmisele pöörata?

2. Kas Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 54 eespool nimetatud tingimus on täidetud ka juhul, kui konventsiooniosalise tehtud süüdimõistvast kohtuotsusest, millega isikule määrati kahest eraldiseisvast osast koosnev karistus (käesoleval juhul vangistus ja rahaline karistus), on täidetud ainult üks osa (käesoleval juhul rahaline karistus)?"

Euroopa Kohtu pädevus

42 Eelotsusetaotlusest nähtub, et see on tehtud ELTL artikli 267 alusel, kuigi esitatud küsimused käsitlevad Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni, mis kuulub enne Lissaboni lepingu jõustumist kohaldatavas versioonis EL lepingu VI jaotise alla.

43 Selge on see, et ELTL artiklis 267 ette nähtud korda kohaldatakse EL artiklis 35 – mis on kohaldatav kuni 1. detsembrini 2014 – sätestatud Euroopa Kohtu pädevusele teha eelotsuseid, arvestades viimati nimetatud sättes ette nähtud tingimusi (vt selle kohta kohtuotsus Santesteban Goicoechea, C-296/08 PPU, EU:C:2008:457, punkt 36).

44 Saksamaa Liitvabariik tegi EL artikli 35 lõike 2 alusel deklaratsiooni, millega ta aktsepteeris Euroopa Kohtu pädevust teha vastavalt selle artikli lõike 3 punktis b sätestatud tingimustele eelotsuseid, mis nähtub ka Amsterdami lepingu jõustumise kuupäeva käsitlevast teadaandest, mis avaldati *Euroopa Ühenduste Teatajas* 1. mail 1999 (EÜT L 114, lk 56).

45 Neil tingimustel ei saa üksnes asjaolu, et eelotsusetaotluses ei mainita EL artiklit 35, vaid viidatakse ELTL artiklile 267, võtta Euroopa Kohtult pädevust vastata Oberlandesgericht Nürnberg'i küsimustele (vt selle kohta kohtuotsus Santesteban Goicoechea, EU:C:2008:457, punkt 38).

46 Eeltoodud kaalutlustest tulenevalt on Euroopa Kohus esitatud küsimustele vastamiseks pädev.

Kiirmenetlus

47 Oberlandesgericht Nürnberg palus Euroopa Kohtul lahendada käesolev eelotsusetaotlus Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23a ja tema kodukorra artiklis 107 sätestatud kiirmenetluses.

48 Eelotsusetaotluse esitanud kohus põhjendas oma taotlust sellega, et Z. Spasici vangistuse põhjendatus sõltub Euroopa Kohtu vastusest eelotsuse küsimustele.

49 Euroopa Kohus otsustas ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist 31. märtsi 2014. aasta otsusega rahuldada ELTL artikli 267 neljanda lõigu ja oma kodukorra artikli 107 alusel liikmesriigi kohtu taotlus lahendada eelotsusetaotlus kiirmenetluses.

Eelotsuse küsimused

50 Kõigepealt olgu märgitud, et kuigi Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 on seatud *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamise tingimuseks, et karistuse täitmine ei ole enam võimalik, ei ole see tingimus põhikohtuasjas kohaldatav, kuna – nagu nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust ja kohtuistungil kinnitatust – Z. Spasicile selles liikmesriigis mõistetud vangistus on endiselt täitmisele pööratav.

Esimene küsimus

51 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust selle kohta, kas Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikkel 54, mis seab *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamise tingimuseks, et isik on pärast süüdimõistvat kohtuotsust karistuse „ära kandnud" või „kannab seda" või ei saa karistust enam täitmisele pöörata (edaspidi „täitmise tingimus"), on kooskõlas harta artiklis 50 sisalduva põhiõigusega.

52 Sellega seoses tuleb märkida, et Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 54 sõnastus erineb selle poolest harta artikli 50 sõnastusest, et see muudab *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamise sõltuvaks täitmise tingimusest.

53 Euroopa Kohtu praktika kohaselt on harta artiklis 50 sätestatud *ne bis in idem* põhimõtte sellistele kriminaalmenetlustele nagu põhikohtuasjas käsitletav kohaldamise eelduseks, et meetmed, mis on süüdistatava suhtes juba jõustunud otsusega võetud, on kriminaalkaristuslikku laadi (kohtuotsus Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 33), mis on käesolevas asjas kahtlemata nii, ilma et seda oleks vaidlustatud.

54 Selles kontekstis tuleb esimesele küsimusele vastamiseks kõigepealt viidata sellele, et harta selgitustes, mis ELL artikli 6 lõike 1 kolmanda lõigu ja harta artikli 52 lõike 7 kohaselt koostati harta tõlgendamise juhendina ja mida tuleb võtta asjakohaselt arvesse liidu ja liikmesriikide kohtutes, on harta artikliga 50 seoses sõnaselgelt nimetatud Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklit 54 nende sätete seas, mis on hõlmatud harta artikli 52 lõikes 1 toodud horisontaalsättega.

55 Sellest tuleneb, et Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 sätestatud täiendav tingimus kujutab endast harta artikliga 50 kooskõlas olevat *ne bis in idem* põhimõtte piirangut, kuna see piirang on täielikult hõlmatud harta artiklit 50 käsitlevate harta selgitustega, millele ELL artikli 6 lõike 1 kolmas lõik ja harta artikli 52 lõige 7 otse viitavad. Olenemata harta artikli 50 selgitustes kasutatud sõnastusest on täitmise tingimus, mis seab artikliga 50 pakutavale laiemale kaitsele täiendava tingimuse, igal juhul selles artiklis sätestatud õiguse piirang harta artikli 52 tähenduses.

56 Harta artikli 52 lõike 1 esimese lause kohaselt tohib hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste olemust. Nimetatud artikli lõike 1 teisest lausest tuleneb, et proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib nendele õigustele ja vabadustele seada piiranguid üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

57 Käesoleval juhul ei ole kahtlust selles, et *ne bis in idem* põhimõtte piirangut tuleb pidada seadusega ette nähtuks harta artikli 52 lõike 1 tähenduses, kuna see tuleneb Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklist 54.

58 Seoses nimetatud põhimõtte põhisisuga olgu märgitud – nagu väitsid ka Saksamaa ja Prantsusmaa valitsus –, et Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 ette nähtud täitmise tingimus ei sea kahtluse alla *ne bis in idem* põhimõtet kui sellist. Selle tingimuse eesmärk on vältida nimelt seda, et isikut, kelle suhtes on tehtud jõustunud süüdimõistev kohtuotsus esimeses osalisriigis, ei saaks sama teo eest enam vastutusele võtta teises osalisriigis ja ta jääks seega karistamata, kui esimene riik ei ole mõistetud karistust täitmisele pööranud (vt selle kohta kohtuotsus Kretzinger, C-288/05, EU:C:2007:441, punkt 51).

59 Eelnevast tuleneb, et sellist sätet nagu Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikkel 54 tuleb pidada sätteks, mis järgib harta artiklis 50 sätestatud *ne bis in idem* põhimõtte põhisisu.

60 Siiski tuleb kontrollida, kas Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 sätestatud täitmise tingimusega seotud piirang on proportsionaalne, mis eeldab kõigepealt selle hindamist, kas seda tingimust saab pidada üldist huvi pakkuvale eesmärgile vastavaks harta artikli 52 lõike 1 tähenduses ja kui see on nii, siis kas see tingimus arvestab proportsionaalsuse põhimõttega sama sätte tähenduses.

61 Sellega seoses olgu kõigepealt meenutatud, et ELL artikli 3 lõike 2 kohaselt moodustab liit oma kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva sisepiirideta ala, kus isikute vaba liikumine on tagatud koos välispiirikontrolli, kuritegevuse ennetamise ja selle vastu võitlemisega seotud asjakohaste meetmete võtmisega.

62 ELTL artikli 67 lõikest 3 tuleneb, et liidu eesmärk saada vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks toob liidu jaoks kaasa tagajärje, et ta peab püüdma tagada kõrge turvalisuse taseme kuritegevuse vältimise ja selle vastu võitlemise meetmetega, politsei ja õigusasutuste ning muude pädevate asutuste tegevuse koordineerimise ja koostöö tagamise meetmetega, samuti kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste vastastikuse tunnustamisega ning vajaduse korral kriminaalõiguse alaste õigusaktide lähendamisega.

63 Samas kuulub Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 ette nähtud täitmise tingimus ka sellesse konteksti, kuna – nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 58 märgitud – selle eesmärk on vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal vältida, et isik, kelle suhtes on tehtud jõustunud süüdimõistev kohtuotsus liidu liikmesriigis, võiks jääda karistamata.

64 Seetõttu ei ole kahtlust selles, et Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 ette nähtud täitmise tingimus on taotletud eesmärgi saavutamiseks sobiv. Kui osalisriigi asutustel lubatakse mõistetud karistuse täitmata jäämise korral võtta sama teo eest vastutusele teises osalisriigis jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud isikut, välditakse nimelt riski, et kõnealune süüdimõistetu jääb seetõttu karistuseta, et ta lahkus süüdimõistva kohtuotsuse tegemise riigist.

65 Mis puudutab küsimust, kas täitmise tingimus on vajalik selleks, et vastata üldist huvi pakkuvale eesmärgile vältida vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal liidu liikmesriigis jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud isikute karistamata jäämist, siis tuleb märkida, et liidu tasandil on küll palju vahendeid, mille eesmärk on kriminaalasjades liikmesriikidevahelise koostöö hõlbustamine, nagu väitis ka komisjon oma kirjalikes seisukohtades ja kohtuistungil.

66 Siinkohal tuleb mainida raamotsust 2009/948, mille artikli 5 kohaselt peavad erinevate liikmesriikide asutused, kes nõuavad sama teo suhtes kriminaalmenetluse läbiviimiseks konkureerivalt pädevust, alustama otseseid konsultatsioone, et saavutada üksmeel mis tahes tõhusa lahenduse suhtes, eesmärgiga vältida seesuguste paralleelsete menetluste läbiviimisest tulenevaid negatiivseid tagajärgi.

67 Niisugused otsesed konsultatsioonid võivad teatavatel juhtudel esiteks päädida sellega, et selle liikmesriigi asutused, kus asub kriminaalasjas kõnealuse jõustunud kohtuotsuse teinud kohus, teevad mõistetud karistuse täitmisele pööramiseks raamotsuse 2002/548 sätete alusel Euroopa vahistamismääruse. Teise võimalusena võivad konsultatsioonid viia raamotsuste 2005/214 ja 2008/909 alusel selleni, et ühe liikmesriigi kriminaalkohtus mõistetud karistus pööratakse teises liikmesriigis täitmisele (vt raamotsuse 2005/214 tõlgendamiseks kohtuotsus Baláž, C-60/12, EU:C:2013:733).

68 Sellised vastastikuse abi vahendid ei ole aga seotud niisuguse täitmise tingimusega nagu Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 sätestatud ja ei saa seetõttu tagada taotletud eesmärgi täielikku saavutamist.

69 Kuigi need mehhanismid võivad küll hõlbustada otsuste täitmist Euroopa Liidu piires, sõltub nende kasutamine mitmest tingimusest ja lõpuks ka selle liikmesriigi otsusest, kus asub kriminaalasjas jõustunud kohtuotsuse teinud kohus, kuivõrd sellel liikmesriigil ei ole liidu õigusest tulenevat kohustust tagada nimetatud kohtuotsusega mõistetud karistuste tõhus täitmisele pööramine. Sellele liikmesriigile raamotsustega antud võimalused ei saa seega tagada, et vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal on välditud liidus jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud isikute karistamata jäämine, kui riik, kus isik esimest korda süüdi mõisteti, ei ole mõistetud karistust täitmisele pööranud.

70 Peale selle, kuigi raamotsus 2008/909 lubab vabaduskaotusliku karistuse täitmisele pööramist liikmesriigis, mis ei ole selle karistuse mõistnud kohtu asukohariik, tuleb siiski tõdeda, et raamotsuse artikli 4 kohaselt sõltub see võimalus nii süüdimõistetu nõusolekust kui ka sellest, et süüdimõistva kohtuotsuse tegemise liikmesriik on veendunud, et karistuse täideviimine täidesaatva riigi poolt hõlbustab süüdimõistetud isiku sotsiaalset rehabilitatsiooni. Sellest järeldub, et kõnealuse otsusega loodud süsteemi peamine eesmärk ei ole võidelda selle vastu, et liidus jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud isikud ei jääks karistamata, ning see ei saa tagada nimetatud eesmärgi täielikku saavutamist.

71 Lisaks tuleb rõhutada, et Schengeni lepingu rakendamise konventsioonis sätestatud täitmise tingimus tähendab ka seda, et, kui konkreetse juhtumi erilised asjaolud ja riigi, milles tehti esimest korda süüdimõistev otsus, suhtumine on lubanud seda, et mõistetud karistus on – teatavatel juhtudel liidu õiguses ette nähtud kriminaalkaristuse täitmisele pööramise vahendeid kasutades – ära kantud või kandmisel, ei saa liikmesriigis jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud isikut sama teo eest teises

liikmesriigis enam vastutusele võtta. Selline vastutusele võtmine toimub Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikliga 54 loodud raamistikus ainult siis, kui liidu õiguses sel ajal kehtivast süsteemist ei ole mingil põhjusel piisanud, et välistada liidus tehtud jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud isikute karistamata jäämist.

72 Sellest tuleneb, et Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 ette nähtud täitmise tingimus ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik, et vältida piiriüleste juhtumite puhul liidu liikmesriigis tehtud jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud isikute karistamata jäämist.

73 Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 sätestatud täitmise tingimuse kohaldamisel konkreetsel üksikjuhtumil ei ole siiski välistatud, et pädevad riigisisesed kohtud võtavad ELL artikli 4 lõike 3 alusel ja komisjoni viidatud, karistusõiguse valdkonnas kehtestatud liidu teisese õiguse aktidest innustatuna omavahel ühendust ja alustavad konsultatsioone, et kontrollida, kas liikmesriigil, milles tehti süüdimõistev otsus esimest korda, on tegelik kavatsus pöörata mõistetud karistus täitmisele.

74 Eeltoodu põhjal tuleb seega esimesele küsimusele vastata, et Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikkel 54, mis seab *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamise tingimuseks, et isik on pärast süüdimõistvat kohtuotsust karistuse „ära kandnud” või „kannab seda”, on kooskõlas harta artikliga 50, mis seda põhimõtet tagab.

Teine küsimus

75 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust selle kohta, kas Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklit 54 tuleb tõlgendada nii, et ainult rahalise karistuse täitmine – mis mõisteti süüdimõistetule, kellele mõisteti teise liikmesriigi kohtu sama otsusega ka siiani täitmisele pööramata vangistus – ei võimalda teha järeldust, et isik on karistuse selle sätte tähenduses ära kandnud või kannab seda.

76 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb kõigepealt viidata asjaolule, et liikmesriikide kriminaalmateriaal- ja kriminaalmenetlusõigust ei ole Euroopa Liidu tasandil ühtlustatud.

77 Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 sätestatud *ne bis in idem* põhimõttega ei soovita mitte üksnes vältida vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal liidus lõplikult süüdi mõistetud isikute karistamata jäämist, vaid samuti tagada õiguskindlus sel viisil, et liikmesriikide kriminaalõiguse alaste õigusaktide ühtlustamise või lähendamise puudumisel järgitakse riigiasutuste lõplikke otsuseid.

78 Põhikohtuasja kontekstis määrati Z. Spasicile, nagu Itaalia valitsus kohtuistungil ka kinnitas, kaks põhikaristust: esiteks vangistus ja teiseks rahaline karistus.

79 Isegi kui liikmesriikide kriminaalõiguse alaseid õigusakte ei ole ühtlustatud, tuleneb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest, et sätet, mis ei viita nende riikide õigusele, tuleb tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt, kusjuures tõlgendamisel tuleb arvestada sätte konteksti ja taotletavat eesmärki (vt selle kohta kohtuotsused van Esbroeck, EU:C:2006:165, punkt 35, Mantello, EU:C:2010:683, punkt 38, ja Baláž, C-60/12, EU:C:2013:733, punkt 26).

80 Kuigi Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikkel 54 sätestab ainsust kasutades, et isik peab olema „[karistuse] ära kandnud”, hõlmab see tingimus ilmselgelt olukorda, kus, nagu põhikohtuasjas, on mõistetud kaks põhikaristust, see tähendab esiteks vangistus ja teiseks rahaline karistus.

81 Teistsugune tõlgendus muudaks nimelt Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 sätestatud *ne bis in idem* põhimõtte sisutühjaks ja takistaks selle artikli tõhusat kohaldamist.

82 Järelikult kuna süüdimõistetu ei olnud nendest kahest mõistetud karistusest ühte karistust Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 54 tähenduses „ära kandnud”, siis ei saa seda tingimust pidada täidetuks.

83 Mis puudutab küsimust, kas põhikohtuasjas käsitletav olukord vastab Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklis 54 samuti ette nähtud tingimusele, mille kohaselt peab selleks, et *ne bis in idem* põhimõtet saaks kohaldada, olema karistus „kandmisel”, siis on kindlalt teada, et Z. Spasic ei ole oma vabaduskaotusliku karistuse kandmist Itaalias isegi alustanud (vt selle kohta Kretzinger, EU:C:2007:441, punkt 63).

84 Asjaolust, et süüdimõistetu on kahest mõistetud põhikaristusest täitnud rahalise karistuse, ei saa ka järeldada, et ta „kannab” karistust Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 54 tähenduses.

85 Eeltoodust tulenevalt tuleb vastata teisele küsimusele, et Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artiklit 54 tuleb tõlgendada nii, et ainult rahalise karistuse tasumine – mis mõisteti süüdimõistetule, kellele mõisteti teise liikmesriigi kohtu sama otsusega ka siiani täitmisele pööramata vangistus – ei võimalda teha järeldust, et isik on karistuse selle sätte tähenduses ära kandnud või kannab seda.

Kohtukulud

86 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse riigisisene kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Schengenis 19. juunil 1990 alla kirjutatud ja 26. märtsil 1995 jõustunud konventsiooni, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuste vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta, artikkel 54, mis seab *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamise tingimuseks, et isik on pärast süüdimõistvat kohtuotsust karistuse „ära kandnud” või „kannab seda”, on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 50, mis seda põhimõtet tagab.**

2. **Nimetatud konventsiooni artiklit 54 tuleb tõlgendada nii, et ainult rahalise karistuse tasumine – mis mõisteti süüdimõistetule, kellele mõisteti teise liikmesriigi kohtu sama otsusega ka siiani täitmisele pööramata vangistus – ei võimalda teha järeldust, et isik on karistuse selle sätte tähenduses ära kandnud või kannab seda.**

Allkirjad